

Talenternes geografi – Regional udvikling i Danmark

Af lektor Høgni Kalsø Hansen og lektor Lars Winther, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning

Talent og talenter er blevet afgørende faktorer for, at regionerne bliver konkurrencedygtige i en global økonomi. Det er gennem talent at ny viden, ideer og innovation opstår. Derfor er talenterne afgørende for, hvor virksomhederne etablerer sig og for, hvor eksisterende virksomheder ønsker at ekspandere og dermed tiltrækker arbejdskraft. Talenterne er på den måde bestemmende for regionernes mulighed for at klare sig økonomisk i fremtiden.

Øget fokus på arbejdsstyrkens innovationsevne

Globaliseringen medfører ændrede konkurrencevilkår bl.a. på baggrund af nye internationale markeder og større konkurrence mellem globale aktører, herunder en konkurrence fra lavomkostningsområder.

Derfor har danske virksomheder et øget fokus på nye produkter og produktionsformer, så de nu i højere grad end tidligere konkurrerer på kvalitet, innovation og kundetilpasning end på lave produktionsomkostninger. Samfundsøkonomien er det seneste tiår blevet mere vidensbaseret, og en egentlig videnskøkonomi er opstået i Danmark, altså en økonomi der er funderet i produktion, distribution og brug af viden og information. Med det er arbejdskraftens kompetencer og kvalifikationer blevet langt vigtigere, ikke mindst den innovative del af arbejdsstyrken, som i litteraturen bliver beskrevet som talent, og som netop især beskæftiger sig med produktion, distribution og anvendelse af viden. For det meste opfattes talentandelen som den del af den aktive arbejdsstyrke, der har en lang videregående uddannelse, det vil sige over bachelorniveau. Den amerikanske professor Richard Florida har med sit begreb "den kreative klasse" dog udvidet forståelsen af talent, som i hans terminologi kategoriseres efter kreative jobfunktioner snarere end uddannelsesniveau.

Forskning i talenternes bevægelse mod større byer

Da arbejdskraften i den vidensbaserede økonomi er afgørende for økonomisk udvikling og fornyelse, har det økonomisk-geografiske forskningsfelt på den baggrund gennemgået en transformation fra hovedsageligt et videnskabeligt fokus på virksomhedernes lokalisering til i langt højere grad at inddrage arbejdskraftens geografi. Hertil kommer, at især talenterne i arbejdsstyrken er blevet mere mobile, og de er i større grad end tidligere villige til at flytte rundt efter de områder, hvor de kan få dækket personlige behov såsom karriere, fritidsinteresser og velfærdsgoder. Det er blevet argu-

menteret, at talenterne har særlige præferencer for bymæssige herlighedsværdier, da det formodes, at især storbyen kan dække talenternes behov for oplevelser og udviklende hverdagsliv. Det er denne udvikling, som beskrives her.

Danmarks erhvervsgeografiske udvikling

Danmarks erhvervsgeografi har ændret sig drastisk efter mange traditionelle erhverv inden for industriproduktion har mistet meget af deres tidligere økonomiske og beskæftigelsesmæssige betydning. Det er især storbyerne, som har oplevet en vækst i beskæftigelsen i nyere tid, mens finanskrisen yderligere har øget presset på de byer og regioner, som er domineret af traditionel industri. Danmark har de sidste 10-15 år haft beskæftigelsesnedgang i landbrug og industri samt en stagnation og svag tilbagegang i visse serviceerhverv som eksempelvis transport, mens en række serviceerhverv sammen med detailhandel, underholdning og kulturøkonomien har været drivkraften i beskæftigelsesvæksten. Væksten har været markant frem til krisen og været koncentreret i de to byregioner, København og Østjylland (det østjyske bybånd). Østjylland består af 17 nye kommuner fra Randers i nord til Kolding i syd, mens byregion København i denne analyse svarer til hovedstadsområdet, som i høj grad er dækkende for den funktionelle byregion.

Regionale hovedtræk

Der er vigtige forskelle og ligheder mellem de to byregioner, København og Østjylland, og mellem de to byregioner og resten af Danmark. For det første er der en række sektorer, som stort set har samme betydning i de to byregioner og resten af Danmark. Det gælder handel og den offentlige sektor. Hvor Østjyllands erhvervsprofil ligner Danmark som helhed, skiller regionen sig ud i forhold til hovedstadsregionen på en række centrale områder. Den vigtigste er, at industrien er klart mere koncentreret i Østjylland (og resten af Danmark) end i byre-

gion København. Desuden har en række centrale serviceerhverv ikke helt samme tyngde i Østjylland som i København. Det gælder de mere traditionelle serviceerhverv som transport og især bank og forsikring, hvor førstnævnte har været i vækst, mens sidstnævnte kun har oplevet beskedne vækstrater. Det gælder ligeledes væksterhervene inden for erhvervsservice som IT, forskning og udvikling og anden forretningsservice, hvor København stadig fremstår som det nationale center, og hvor Østjylland har større tyngde end resten af Danmark. Således har der gennem vækstperioden fra starten af 1990'erne og frem til krisen været en betydelig vækst i de store urbane områder.

Talenternes geografi

Den ulige geografiske vækst og fordeling af økonomisk aktivitet kan genfindes i talenternes geografi. Lorenz diagrammet i figur 1 er en grafisk afbildning af uligheden i fordelingen i et samfund. Diagrammet gengiver den kumulative procentvise andel i relation til ligelige fordelte andel. Normalt anvendes denne type af diagrammer til at vise uligheden i f.eks. indkomster, men i dette tilfælde anvender vi den til at vise den ulighed der er i fordelingen af talentmassen mellem de tidligere danske kommuner. Her er anvendt beskæftigede med lang videregående uddannelse som en ækvivalent til talent, hvilket forskning i Skandinavien har vist giver et retvisende billede af virkeligheden.

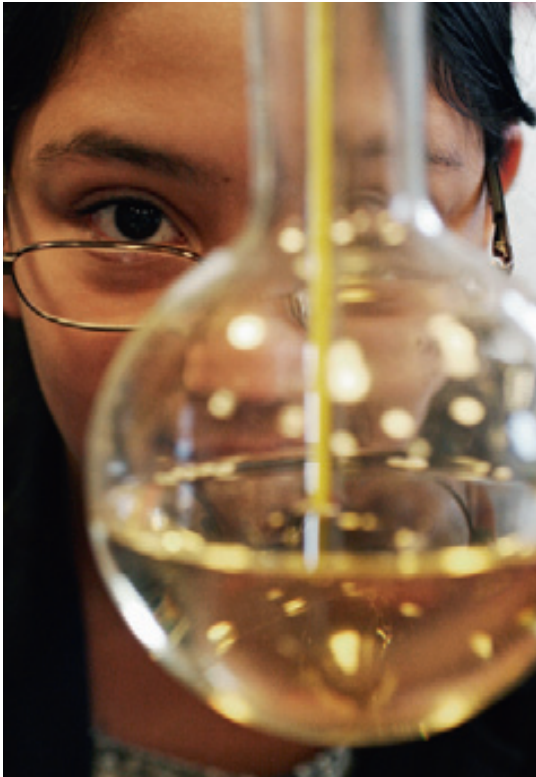
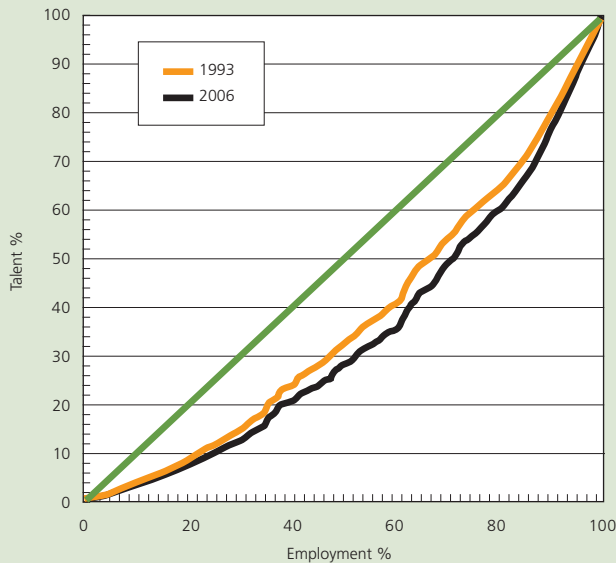

FOTO: CARSTEN BRODER HANSEN

Figur 1 viser en tydelig ulige fordeling af talent i forhold til den samlede masse af beskæftigede. Den viser dermed, at talentmassen har en tendens til at koncentrere sig i bestemte kommuner. For ikke kun at give et øjebliksbillede er der plottet to kurver i diagrammet. En for 1993 og en for 2006. Dermed fremkommer et mere dynamisk billede af udviklingen i fordelingen af talentmassen i Danmark. Som det kan ses af figuren, ændres arealet under den linie, der angiver den lige fordeling af talent fra 1993 til 2006, til et større areal mellem diagonalkurven og Lorenz-kurven. Med andre ord viser Lorenz-diagrammet i figur 1, at der er en ulige fordeling i talentmassen i Danmark og nok så væsentligt, at uligheden er stigende. Dette er interessant, da der er en klar sammenhæng mellem væksten i talent og den generelle beskæftigelsesvækst i danske kommuner.

Figur 1 Talentmassens ulige geografi 1993 og 2006

Lorenz-kurve

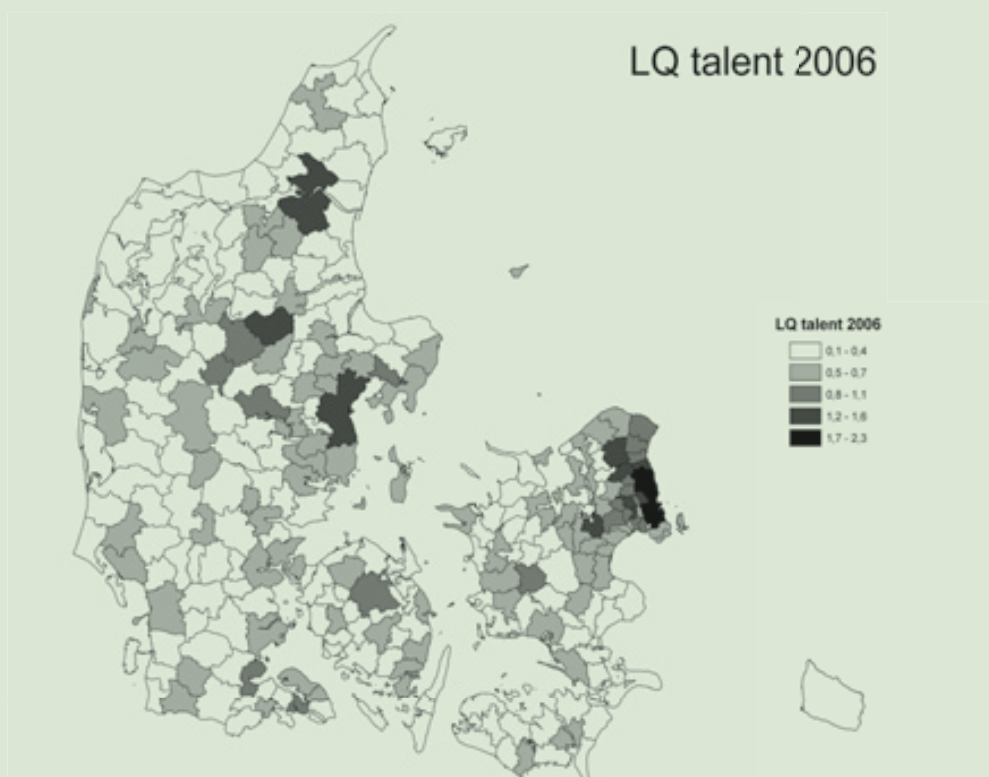
Et Lorenz-diagram er en grafisk illustration af ulighed, og beregnes ved hjælp af kumulative værdier. Er der en helt lige fordeling mellem de to variabler, som man kigger på, vil Lorenz-kurven følge en 45° linje. Er fordelingen ikke lige, vil kurven ligge under 45° diagonalen.

Jo større ulige fordeling, jo større afstand mellem den diagonale kurve og Lorenz-kurven. Typisk anvendes Lorenz-diagrammet til at vise ulighed i fordelingen af rigdom i et land, f.eks. til at vise at 80% af befolkningen kun ejer 20% af et lands værdier, mens de sidste 20% af befolkningen ejer 80% af værdierne. Men diagrammet kan også, som her, anvendes til at illustrere andre typer af ulige fordeling som f.eks. mellem kommuners andel beskæftigede i et område i relation til andelen af beskæftigede med lang videregående uddannelse. Ved at lægge flere Lorenz-kurver ind i et Lorenz-diagram, der illustrerer det samme, men er baseret på tal for forskellige år, kan man illustrere en stigende ulighed, eller omvendt.

Talenter klumper sig sammen

Figur 2 viser, hvor brugen af talenter i Danmark er lokaliseret fordelt på kommuner fra før kommunalreformen i 2007 (beskæftigelse efter arbejdssted). Figuren viser den relative specialisering af beskæftigede med lang videregående uddannelse og uddyber overstående mønster. Kortet viser de enkelte kommuners lokaliseringskvotient i 2006. Det ses, at kommuner, der har en koncentration af beskæftigede med lang videregående uddannelse, dvs. en andel over gennemsnittet, er ganske få. Uden for København er det Århus og Ålborg, som har en koncentration, mens eksempelvis Odense ligger omkring landsgennemsnittet, dvs. med en LQ nær 1.

Figur 2 Lokaliseringskvotienten i Danmark i 2006

Lokaliseringskvotienten (LQ)

Lokaliseringskvotienten er beregnet som:

$$(1) LQ = (K_{lvj}/K_bj)/(N_{lv}/N_b),$$

hvor K_{lvj} er beskæftigede med lang videregående uddannelse i kommune j , K_bj er alle beskæftigede i kommune j , N_{lv} er alle beskæftigede med lang videregående uddannelse i Danmark og N_b er alle beskæftigede i Danmark. Har en kommune en lokaliseringskvotient på 1, har kommunen den andel af beskæftigede med lang videregående uddannelse, som til svarer den nationale andel. Hvis alle kommuner havde en LQ på 1 ville der være en jævn geografisk fordeling af beskæftigede med lang videregående uddannelse. Er LQ derimod større end 1 har kommunen en større andel end den nationale andel, dvs. en koncentration af beskæftigede med lang videregående uddannelse. Er LQ derimod mindre end 1, er kommunens andel mindre end den gennemsnitlige nationale andel og derfor er der en underrepræsentation i kommunen. En koncentration indikerer således en specialisering i kommunen set i forhold til, hvad man kan forvente ud fra den nationale sammensætning.

Fyrtårne i bylandskabet

Kortet i figur 2 viser også en geografisk koncentration af kommuner med beskæftigede med en lang videregående uddannelse i de centrale dele af København og i et bånd i nordgående retning mod Allerød og Birkerød. Hertil kommer enkelte andre kommuner samt Hillerød og Roskilde, hvor tunge administrative organisationer og hospitalerne er med til at trække kommunerne op. Det vil sige, at vidensøkonomien med dens virksomheder og job er koncentreret på få, bestemte lokaliteter.

Et andet vigtigt forhold, som kan læses af kortet, er, at mange kommuner især i den ydre by, men også hvad angår den bebyggede by, har en betydelig underrepræsentation af ansatte med lang videregående uddannelse – enkelte kommuner har således kun omkring en fjerdedel af landsgennemsnittet. Den her viste del af vidensøkonomien er således begrænset til få fyrtårne i bylandskabet, som både har en koncentration og et volumen, der gør dem interessante, mens resten af det storkøbenhavnske bylandskab og det meste af det øvrige Danmark har en erhvervsudvikling, som ikke i samme grad er influeret af arbejdskraft med lang videregående uddannelse.

Talenternes andel af de beskæftigede

Tabel 1 viser andelen af talent af de beskæftigede i de to dominerende byregioner i Danmark samt i resten af Danmark. Tabellen understreger talenternes bymæssige lokalisering i Danmark. I byregion København er mere end hver tiende beskæftigede at betegne som et talent i 2006, mens det i byregion Østjylland kun ca. er hver tyvende beskæftigede. I resten af Danmark uden for to største byområder er andelen af talent mere beskedent. Ligeledes kan det iagttages, at andelen af talent har været markant voksende siden 1993. Brugen af talent er således i høj grad et bymæssigt fænomen, men flere studier peger på, at det ikke kun er byens herligheds-værdier, som talenterne tiltrækkes af, men i høj grad muligheden for beskæftigelse på store brede arbejdsmarkeder, som giver specialisterne flere mulige job at vælge mellem. I og med at vi i fremtiden kan forvente, at talenterne får større betydning for den regionale konkurrenceevne, og i takt med at økonomien bliver mere og mere vidensbaseret, er det vigtigt at få en forståelse af de drivkræfter, som kendetegner talenterne i den vidensbaserede økonomi, således at udkantsområder og byregioner i højere grad kan tilpasse deres udviklingsstrategier efter den nye økonomisk geografiske dagsorden. Denne geografi er ikke kun et dansk fænomen, men kan observeres i en lang række europæiske lande.

Tabel 1

Regional fordeling af talentmassen som andel i % af de beskæftigede				
	Byregion København	Byregion Østjylland	Danmark uden for byregionerne	Danmark
Talent 1993	6,8	3,7	2,7	4,4
Talent 2006	11,4	5,8	4,3	7,1

FOTO: CARSTEN BRØDER HANSEN